কালিকা প্ৰসাদ আৰু আন এজন

বনাম

ছত্ৰপাল সিং (মৃত) এল আৰ এছৰ দ্বাৰা

১৮ ডিচেম্বৰ, ১৯৯৬

[ন্যায়াধীশ কে. ৰামাস্বামী আৰু ন্যায়াধীশ জি.বি. পট্টনাইক]

বৈধস্বত্ব ঘোষণা আৰু কৃষিভূমি দখলৰ বাবে আপীলকাৰীয়ে দাখিল কৰা মোকৰ্দমা- প্ৰতিপক্ষৰ দ্বাৰা বিৰূপ দখলৰ আবেদন- বিচাৰ আদালতে প্ৰতিপক্ষই বিৰূপ দখলৰ দ্বাৰা নিজৰ বৈধস্বত্ব নিখুঁত কৰা বুলি বিচাৰি পাইছিল- আপীল আদালতে এই ভিত্তিত আজ্ঞাপ্তিটো সলনি কৰে যে প্ৰতিপক্ষই ন্যায়বাদীৰ ক্ষমতাৰ অধীনত দখল পাইছিল- প্ৰতিপক্ষক ন্যায়বাদীয়ে দিয়া ক্ষমতা বাতিল কৰা হয় আৰু তাৰ পিছত তেওঁক উচ্ছেদ কৰাৰ কোনো ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা নহয়- দ্বিতীয় আপীলত উচ্চ ন্যায়ালয়ে ৰায় দিছিল যে প্ৰতিপক্ষই বিৰূপ দখলৰ দ্বাৰা নিজৰ বৈধস্বত্ব নিখুঁত কৰি তুলিছে- উচ্চ ন্যায়ালয়ে এটা তথ্য লিপিবদ্ধ কৰিছিল যে আপীলকাৰীয়ে মোকৰ্দমা দাখিল কৰাৰ তাৰিখলৈকে লাভ কৰা ইষ্টেট (ভূ-সম্পত্তি) পট্টা বিলুপ্ত কৰাৰ পিছতো প্ৰতিপক্ষজনৰ নিৰৱচ্ছিন্ন দখলত আছিল- উচ্চতম ন্যায়ালয়ৰ সন্মুখত আপীল- ৰায় দিছিল যে প্ৰতিপক্ষই ১২ বছৰতকৈও অধিক সময় ধৰি কোনো ধৰণৰ বাধা অবিহনে ইষ্টেট (ভূ-সম্পত্তি)খন বিলুপ্ত হোৱাৰ পিছতো নিজৰ অধিকাৰ দাবী কৰি আছিল- ইয়াৰ দ্বাৰা, তেওঁ নিজৰ বৈধস্বত্ব দীৰ্ঘাধিকাৰভাৱে নিখুঁত কৰি তুলিছিল, কিয়নো কোনো উচ্চ অধিকাৰপ্ৰাপ্ত ব্যক্তিয়ে তেওঁক ভূমিৰ পৰা উচ্ছেদ কৰিবলৈ কোনো ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা নাছিল- এই পৰিস্থিতিত, উচ্চ ন্যায়ালয়ে লিপিবদ্ধ কৰা তথ্যটো আইনৰ কোনো স্পষ্ট ত্ৰুটিৰ দ্বাৰা বিনষ্ট কৰা হোৱা নাই যাৰ ফলত এই আপীলত হস্তক্ষেপৰ বাবে আইনৰ কোনো গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰশ্ন উত্থাপন হৈছে।

দেৱানী আপীল অধিকাৰক্ষেত্ৰ: দেৱানী আপীল নং ১৫৮৯/১৯৮৬।

মধ্যপ্ৰদেশ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ এছ এ নম্বৰ ৩০৯/১৯৮০ত ১২.১০.৮৫ তাৰিখৰ ৰায় আৰু আদেশৰ দ্বাৰা।

আপীলকাৰীসকলৰ হৈ এ.কে. চিতালে, এছ.কে. অগ্নিহোত্ৰী, শ্ৰীমতী ভি.ডি. খান্না আৰু শ্ৰীমতী যোগমায়া অগ্নিহোত্ৰী।

প্ৰতিপক্ষৰ হৈ এছ.এছ. খাণ্ডুজা, বি.কে. সতীজা আৰু ৱাই.পি. ধিংৰা।

ন্যায়ালয়ে তলত দিয়া আদেশ জাৰি কৰে :

বিশেষ অনুমতিৰ দ্বাৰা এই আবেদন মধ্যপ্ৰদেশৰ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ বিদ্বান একক ন্যায়াধীশে ১৯৮৫ চনৰ ১২ অক্টোবৰত দ্বিতীয় আপীল নং ৩০৯/৮০ত প্ৰদান কৰা ৰায়দানৰ পৰাই উদ্ভৱ হৈছে।

স্বীকাৰ কৰা তথ্যসমূহ হ'ল যে আপীলকাৰী-বাদীয়ে বৈধস্বত্ব বিজ্ঞপ্তি আৰু অভিযোগৰ সূচীৰ অধীনত সামৰি লোৱা কৃষিভূমিৰ দখলৰ বাবে মোকৰ্দমা দাখিল কৰিছিল। প্ৰতিপক্ষই বিৰূপ দখলৰ আবেদন জনায়। সেয়েহে বিচাৰ আদালতে এটা তথ্য লিপিবদ্ধ কৰে যে প্ৰতিপক্ষই ১২ বছৰতকৈ অধিক সময় ধৰি দখল কৰি থকাৰ বাবে বিৰূপ দখলৰ দ্বাৰা নিজৰ বৈধস্বত্ব নিখুঁত কৰি তুলিছে। আপীলত জিলা ন্যায়াধীশে এই ভিত্তিত আজ্ঞাপ্তিটো সলনি কৰে যে প্ৰতিপক্ষই ন্যায়বাদীৰ ক্ষমতাৰ অধীনত দখল পাইছিল আৰু সেয়েহে তেওঁ মূলব্যক্তিৰ হৈ অভিকৰ্তা হিচাপে দখল কৰি আছিল। আপীলকাৰীয়ে ইএক্স. পি. ৩-ৰ অধীনত ন্যায়বাদীৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰা এজন মূলব্যক্তিৰ জৰিয়তে বৈধস্বত্ব দাবী কৰিছিল। প্ৰতিপক্ষই স্বীকাৰ কৰিছিল যে তেওঁ ইয়াৰ অধীনত দখললৈ আহিছিল আৰু সেয়েহে, তেওঁ আপীলকাৰীৰ বিৰুদ্ধে বিৰূপ দখল ৰখাৰ বাবে অনুৰোধ কৰিব নোৱাৰে। দ্বিতীয় আপীলত বিজ্ঞ একক ন্যায়াধীশে নথিভুক্ত প্ৰমাণৰ সৈতে জড়িত বিতৰ্কটো বিবেচনা কৰি তলত দিয়া ধৰণে ৰায় দিছিল:

"আবেদনত ব্যৱহৃত 'শিক্মী' শব্দটো, সেয়েহে, তাত স্পষ্টভাৱে উল্লেখ কৰা তথ্যৰ প্ৰসংগত ব্যাখ্যা কৰিব লাগিব। ইএক্স. পি. ৩ হৈছে প্ৰতিপক্ষ ছত্ৰপাল সিঙৰ বিবৃতি য'ত বাদীৰ জৰিয়তে তেওঁৰ অধিকাৰ স্বীকাৰ কৰা হোৱা নাই। তেওঁ স্পষ্টভাৱে উল্লেখ কৰিছিল যে জাগিৰ বিলুপ্ত

হোৱাৰ পূৰ্বে কৰা এক ব্যৱস্থাৰ ফলত তেওঁৰ দখলত আছিল। নিঃসন্দেহে, তেওঁ লগতে কয় যে পাৰাইদাৰ ৰামকিশোৰ আৰু বিমল প্ৰসাদে মুখতীয়াৰনামাক আৰম্ভণিৰ বাবে দিছিল, কিন্তু মুখতিয়াৰনামা বহু আগতেই বাতিল কৰা হৈছিল। তেওঁ ক'তো স্বীকাৰ কৰা নাছিল যে বাদী কালিকা প্ৰসাদ আৰু অম্বিকা প্ৰসাদে দিয়া মুখতিয়াৰনামা বা তেওঁৰ দখল কোনো সময়তে বাদীসকলৰ জৰিয়তে হোৱা বুলি। ইএক্স. পি-৪ হৈছে সেই কাৰ্য্যবিধিৰ ৩.৬.১৯৬৯ তাৰিখৰ আদেশ যিয়ে সংহিতাৰ ১৯০ নং ধাৰাত প্ৰতিপক্ষৰ আবেদন নাকচ কৰে। মোৰ মতে এই নথি-পত্ৰসমূহত একো নাই, যিটোক প্ৰতিপক্ষ ছত্ৰপাল সিঙে বাদীসকলে মোকৰ্দমা-ভূমিত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা বুলি স্বীকাৰ কৰা বুলি ব্যাখ্যা কৰিব পাৰি যাতে তেওঁৰ দখল বাদীসকলৰ জৰিয়তে অনুমতিপ্ৰাপ্ত বুলি গণ্য কৰা হয়। আন পাৰাইদাৰসকলে দিয়া মুখতিয়াৰনামাৰ অধীনত তেওঁৰ প্ৰাৰম্ভিক প্ৰৱেশৰ স্বীকাৰোক্তি কেৱল জাগিৰ বিলুপ্তিৰ আগতে তেওঁৰ দখলৰ ক্ষেত্ৰতহে আছিল আৰু এইটো স্পষ্ট যে জাগিৰ বিলুপ্তিৰ পিছত ইয়াৰ কোনো পৰিণাম নাই, যিটো নিজেই মোকৰ্দমাৰ তাৰিখৰ বাৰ বছৰতকৈও অধিক আগতে হোৱা এক পৰিঘটনা। বিবেচনাৰ বাবে বাকী থকা একমাত্ৰ নথি হ'ল ইএক্স. ডি-৯। এম.পি. ভূমি ৰাজহ সংহিতাৰ ধাৰা ১৬৯-ৰ অধীনত বিজ্ঞপ্তি বিচাৰি বৰ্তমানৰ বাদী হিচাপে পূৰ্বৰ পাৰাইদাৰসকলৰে এজন ৰামকিশোৰে মোকৰ্দমা-ভূমিত একেধৰণৰ স্বাৰ্থ দাবী কৰি কৰা এখন আবেদনৰ ভিত্তিত এয়া হৈছে ৩০.৭.১৯৫৯ তাৰিখৰ এক আদেশ। সেই আবেদন খাৰিজ কৰা হৈছিল যে মোকৰ্দমা-ভূমিৰ ওপৰত বাদীয়ে তাত প্ৰতিপক্ষৰ দখলক প্ৰত্যাহ্বান জনোৱাৰ কোনো অধিকাৰ নাই। এই নথিখনে প্ৰতিপক্ষ ছত্ৰপাল সিঙৰ দ্বাৰা প্ৰতিকূল বৈধস্বত্বৰ দাবী আৰু তেওঁৰ নিজৰ অধিকাৰত মোকৰ্দমা-ভূমিৰ ওপৰত দখলৰ দাবী সূচিত কৰিবলৈ পৰ্যাপ্ত যেতিয়া ৰামকিশোৰে ৮.১১.১৯৫৭ তাৰিখে সংহিতাৰ ১৬৯ ধাৰাৰ অধীনত আবেদন দাখিল কৰিছিল আৰু একেই দাবী কৰিছিল যে মোকৰ্দমা-ভূমিৰ ওপৰত ছত্ৰপাল সিঙৰ অধিকাৰ পৰাইদাৰৰ মুখতিয়াৰৰ দৰে আছিল। এই দাবী ৩০.৭.১৯৭১ তাৰিখে নাকচ কৰা হয়। এই দস্তাবেজখনেই মোকৰ্দমাৰ তাৰিখৰ পূৰ্বে বাৰ বছৰতকৈও অধিক সময়ৰ বাবে প্ৰতিপক্ষৰ বিৰূপ দখল প্ৰমাণ কৰে।

গতিকে এইটো স্পষ্ট যে প্ৰথম আপীল আদালতে পূৰ্বতে উল্লেখ কৰা নথি-পত্ৰসমূহ, ইএক্স. পি-১ৰ পৰা ইএক্স. পি-৪ আৰু ইএক্স. ডি-৯ লৈকে ভুলকৈ পঢ়িছিল আৰু ভুল বিশ্লেষণ কৰিছিল

আৰু এই সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছিল যে মোকৰ্দমা ভূমিৰ ওপৰত প্ৰতিপক্ষৰ অধিকাৰ অনুমোদিত আছিল, যাৰ বাবে বাদীজনৰ মোকৰ্দমাটো আজ্ঞাপ্তি কৰিব পৰা গৈছিল। বিচাৰ আদালতৰ সিদ্ধান্ত সলনি কৰাটো এই ভুলৰ ফল আছিল। প্ৰথম আপীল আদালতে যি সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছিল সেয়া আইন বিৰুদ্ধ হোৱাৰ বাবে বাতিল কৰিব লাগিব।

সেই ভিত্তিত, বিদ্বান একক ন্যায়াধীশে এই সিদ্ধান্তত উপনীত হয় যে জিলা আদালতে নথি-পত্ৰৰ প্ৰমাণ, প্ৰদৰ্শনী পি ১-ৰ পৰা পি-৪ আৰু ডি-৯ৰ ভুল ব্যাখ্যা কৰি এই সিদ্ধান্তত উপনীত হয় যে প্ৰতিপক্ষই এক অনুমোদিত অধিকাৰৰ দ্বাৰা দখললৈ আহিছিল আৰু সেই ক্ষমতাত আছিল। সেই অনুসৰি, তেওঁ এই আজ্ঞাপ্তিটো বাতিল কৰি আৰু এই সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছিল যে প্ৰতিপক্ষই প্ৰতিকূল অধিকাৰৰ দ্বাৰা তেওঁৰ বৈধস্বত্ব নিখুঁত কৰিছিল।

আপীলকাৰীৰ বিদ্বান জ্যেষ্ঠ অধিবক্তা শ্ৰী এ. কে. চিতালে যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰে যে উচ্চ ন্যায়ালয়ে গ্ৰহণ কৰা মতামত আইনত শুদ্ধ নহয়। বিদ্বান অধিবক্তাৰ মতে ১৯৫৪ চনৰ ১৫ ফেব্ৰুৱাৰীৰ পৰা কাৰ্যকৰী হোৱাকৈ ইষ্টেট (ভূ-সম্পত্তি)খন বিলুপ্ত কৰা হয়; আপীলকাৰীয়ে ১৯৫৯ চনৰ ২২ জুলাইত পট্টা লাভ কৰিছিল; প্ৰতিপক্ষই ১০ আগষ্ট, ১৯৬৫ তাৰিখে এম.পি. ভূমি ৰাজহ সংহিতাৰ ধাৰা ১৯০-ৰ অধীনত আচামি অধিকাৰ ৰখাৰ বাবে আবেদন কৰিছিল যিটো নাকচ কৰা হৈছিল; প্ৰথমবাৰৰ বাবে ১৯৬৫ চনৰ ১০ আগষ্টত আৱেদন কৰাৰ পিছতহে তেওঁ সম্পত্তিৰ ওপৰত নিজৰ অধিকাৰ সাব্যস্ত কৰিছিল; সেই তাৰিখৰ পৰা ১২ বছৰৰ ভিতৰত মোকৰ্দমা দাখিল কৰা হৈছিল আৰু সেয়েহে প্ৰতিপক্ষই নিজৰ বৈধস্বত্ব দীৰ্ঘাধিকাৰৰ দ্বাৰা নিখুঁত কৰা নাছিল। আমি বিদ্বান অধিবক্তাৰ সৈতে একমত হ'ব পৰা নাই। বিদ্বান ন্যায়াধীশে এই তথ্য লিপিবদ্ধ কৰিছে যে বিলুপ্ত হোৱাৰ পিছতো গোচৰ দাখিল কৰাৰ তাৰিখলৈকে প্ৰতিপক্ষই নিৰৱচ্ছিন্নভাৱে দখল কৰি আছিল আৰু এইদৰে তেওঁ নিজৰ বৈধস্বত্ব দীৰ্ঘাধিকাৰৰ দ্বাৰা নিখুঁত কৰিছিল। এইটোও এটা স্বীকাৰ কৰা স্থিতি যে প্ৰতিপক্ষক দিয়া ন্যায়বাদীৰ ক্ষমতা বাতিল কৰা হৈছিল আৰু তাৰ পিছত তেওঁক তেওঁৰ অধিকৃত ভূমিৰ পৰা উচ্ছেদ কৰাৰ কোনো ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা হোৱা নাছিল। ইষ্টেট (ভূ-সম্পত্তি)খন বিলুপ্ত হোৱাৰ পিছত তেওঁক উচ্ছেদ কৰাৰ কোনো চেষ্টা কৰা হোৱা নাছিল। যেতিয়া আমি বিদ্বান অধিবক্তাক প্ৰশ্ন কৰোঁ যে ১৯৫৯ চনৰ ২২ জুলাইত ১৮৯ ধাৰাত পট্টা লাভ

কৰাৰ আগতে আন পক্ষই প্ৰতিপক্ষক কোনো জাননী দিছিল নেকি, তেতিয়া বিদ্বান অধিবক্তাই আমাৰ সন্মুখত এনে জাননী দিয়া হৈছিল বুলি দেখুৱাব পৰা কোনো তথ্য সামগ্ৰী দাখিল কৰিব নোৱাৰে। গতিকে স্পষ্টভাৱে তেওঁক জাননী নিদিয়াকৈ পট্টাটো লাভ কৰা হৈছিল। প্ৰতিবাদীয়ে ১২ বছৰতকৈও অধিক সময় কোনো ধৰণৰ বাধা অবিহনে থকাৰ বাবে এইটো স্পষ্ট হ'ব যে ইষ্টেট (ভূ-সম্পত্তি)খন বিলুপ্ত হোৱাৰ পিছতো তেওঁ নিজৰ অধিকাৰ দাবী কৰি দখলত আছিল। এইদৰে তেওঁ নিজৰ বৈধস্বত্ব দীৰ্ঘাধিকাৰৰ দ্বাৰা নিখুঁত কৰি তুলিছিল যিহেতু কোনো উচ্চ অধিকাৰপ্ৰাপ্ত ব্যক্তিয়ে তেওঁক ভূমিৰ পৰা উচ্ছেদ কৰিবলৈ কোনো ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা নাছিল। এই পৰিস্থিতিত, উচ্চ ন্যায়ালয়ে লিপিবদ্ধ কৰা তথ্যত কোনো স্পষ্ট আইনী ত্ৰুটিৰ দ্বাৰা বিনষ্ট কৰা হোৱা নাই যিয়ে এই আপীলত হস্তক্ষেপৰ বাবে আইনৰ কোনো গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰশ্ন উত্থাপন হৈছে।

সেই অনুসৰি আবেদন খাৰিজ কৰা হয়। কোনো খৰচ নাই।

টি. এন. এ.

আপীল খাৰিজ কৰা হয়।

অনুবাদক: মৃদুল হাজৰিকা, কনিষ্ঠ অনুবাদক, অনুবাদ শাখা, গৌহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়

DISCLAIMER

"The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation".

“স্থানীয় ভাষালৈ অনূদিত এই ৰায় গোচৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে। ইয়াৰ বাদে অন্য ক্ষেত্ৰত অনূদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহ’ব। সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্য্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী সংস্কৰণটোৱেই সঠিক বিবেচিত হব।”